

FOCȘANII ÎN LUPTA PENTRU UNITATE NAȚIONALĂ

DUMITRU HUȚANU

Revoluția de la 1848, creînd un cadru favorabil de manifestare, a deschis calea luptei de amploare pentru înfăptuirea unității și independenței naționale a poporului nostru, implicit pentru făurirea României moderne. Chiar dacă la 1848, din cauza condițiilor externe nefavorabile, idealul românilor de a se uni într-un stat național independent nu s-a putut realiza, revoluționarii și urmașii lor vor lupta cu abnegație, în deceniile următoare, pentru a înfăptui, pas cu pas, acest măreț ideal. La 1850 N. Bălcescu, atrăgea atenția, făcînd bilanțul revoluției, că mai rămîneau înfăptuite alte două revoluții una pentru unitate națională și alta pentru independența națională, pentru ca națiunea română „să reintre în plenitudinea drepturilor sale naturale“ și viitorul avea să confirme previziunile marelui patriot în anii memorabili 1859, 1877 și 1918.

Aflat la hotarul arbitrar dintre Moldova și Muntenia, orașul Focșani și-a înscris numele cu majuscule în lupta pentru unire, locuitorii lui avîntîndu-se cu entuziasm în vîltoarea evenimentelor anilor 1856—1866.

Numeroasele mărturii păstrate în arhivele locale sau centrale, în muzee, rămîn argumente incontestabile, convingătoare ale persistenței și penetrației ideii și năzuinței de unitate națională în conștiința românilor de pe ambele versante ale Carpaților, în conștiința locuitorilor orașului de pe Milcov.

Sînt păstrate mărturii ale strădaniei oficialităților celor două părți ale orașului Focșani de a limita sau înlătura consecințele nefaste ale existenței girlei-hotar, de a găsi soluții pentru rezolvarea unor chestiuni de interes obștesc sau urbanistic comun.

Zeci de dosare cuprind mărturii ale legăturilor comerciale și matrimoniale dintre locuitorii celor două părți ale orașului.

Evoluția social-economică rapidă, procesul continuu dialectic de formare și consolidare a națiunii române, declanșat de revoluția lui Tudor și îndeosebi de revoluția burghezo-democratică de la 1848, au făcut din Focșani unul dintre principalele centre ale luptei pentru realizarea dezideratului de unitate națională.

Acest ideal inflăcărează masele populare din fostul județ Putna și din orașul Focșani care-și exprimă azeziunea la dorințele naționale într-o adresă din 18/30 iunie 1856 : „Sub iscăliții cetățeni de toate cla-

sele, locuitori ai ținutului Putna și ai orașului Focșani din Principatul Moldovei... prin acest înscris în unanimitate declarăm și noi că dorințele noastre sîntî: Unirea ambelor principate Valahia și Moldova într-un singur stat sub denumirea de România, un domn străin din dinastiile Europei, afară de acelea megieșite, o Constituție liberă potrivită cu trebuințele țării și o adunare obștească compusă de deputații aleși liber din toate clasele¹.

Adeziunea este semnată de peste 200 de oameni în rîndul cărora îi întîlnim pe revoluționarii de la 1848 (Neculai Voinov, N. Sonțu), pe consecvenții militanți focșăneni pentru unire; Dumitru Dăscălescu, Ștefan Dăscălescu, C. Stamatin, Scarlat Bontaș, Pavel Muncu², Lascăr Zamfirescu³, dr. Anastasie Lascaris⁴.

Cele mai multe semnături aparțin meseriașilor și negustorilor din Focșanii Moldovei⁵. De fapt această adeziune este și actul de naștere al uneia dintre cele mai puternice și numeroase comitete unioniste din țară la acea dată.

Activitatea comitetului unionist s-a desfășurat în condițiile dificile ale acțiunilor represive organizate de prefectul județului, Iordache Pruncu, slugă credincioasă a caimacanului Vogoride și a ministrului său de interne, Costin Catargi⁶.

În aceste condiții, conștiința unității naționale capătă una dintre cele mai expresive manifestări: locuitorii părții muntene sprijină lupta fraților lor de peste Milcov. După ce asigură Comitetul Central al Unirii din Iași de totala „aderență la lupta pentru unire a mai toată obștea de toate clasele“, Șt. Dăscălescu și C. Stamatin precizau că „situația din orașul Moldovei este diametral opusă în comparație cu libertatea de gîndire a fraților de peste Milcov, care frățește ne-au invitat a ține chiar ședințele Comitetului nostru în comun cu ale lor și la dînșii, dacă la noi sîntem oprîți“.

Adresa relatează greutățile întîmpinate în desfășurarea activității Comitetului unionist, întărite de intervențiile brutale ale zeloșilor oameni ai isprăvniciei care „umblă, răzbat pretutindeni, fătîș propovăduiesc, ponegrind pe unioniști, că n-ar fi mai puțin revoluționari decît cei din 1848; ca să nu fie ascultați, îngrozind pe oameni cu persecuții, pedepse și ocare“⁷.

1 C. Constantinsecu-Mircești și I. Dragomirescu. Orașul Focșani înainte și după Unirea Principatelor Române. Studii și articole de istorie, XXII, București, 1973, pag. 121.

2 Tatăl arhitectului Ion Mincu.

3 Tatăl scriitorului Duiliu Zamfirescu.

4 Al doilea redactor al primului ziar în limba română „Fama Lipsăi“ unchiul scriitorului Duiliu Zamfirescu.

5 Acte și documente relative la istoria renașterii României, volumul III — București, 1889, pag. 580.

6 La 25 martie 1857 telegrafia ministrului: „Am primit de la d-voastră ordinul cu nr. 6237. Cu toate că partea Valahă a orașului constituie un obstacol, căci acolo își ține comitetul ședințele, fiți liniștiți... răspund de buna ordine (Acte și Documente — Vol. IV, pag. 129).

7 I d e m — volumul IV, pag. 282 și următoarele.

În pofida acestor persecuții, masele populare focșănene și țărâni-mea vrinceană își aleg și trimit reprezentanții în Adunarea ad-hoc a Moldovei⁸. La 5 septembrie 1857, Sfatul orașenesc comunică Ministerului din lăuntru alegerea negustorului Gh. Ilie și a țăranului poașă Ion Roată, din Cimpuri, ca delegați în Adunarea ad-hoc a Moldovei⁹. Și partea munteană a orașului își trimite delegații săi în cealaltă adunare, cu același mandat — de a exprima voința de unire a celor care le-au încredințat mandatul¹¹.

Activitatea, locul și rolul acestor adunări sînt cunoscute, de subliniat încă odată rămîne participarea activă, patriotică, demnă, semnificativă pentru clasa pe care o reprezintă, a deputatului vrincean Ion Roată¹². Întorși la vetrele lor, deputații vrinceni, fie țărani, fie negustori, meseriași își continuă activitatea de propagare a ideilor unioniste, domină întreaga viață politică locală și contribuie substanțial la alegerea, la sfîrșitul lui 1858, în Adunarea electivă a Moldovei a lui Mihail Kogălniceanu, din partea orașului Focșani și a economistului N. Suțu, din partea județului Putna¹³.

La 5 ianuarie 1859, colonelul Al. I. Cuza este ales domnul Moldovei. De dincolo de Milcov, focșănenii munteni îi scriau domnitorului „Corpul electoral Focșanii Munteni, simțind cu dumneavoastră sentimentele de bucurie pentru norocita alegere a domniei voastre, vă felicitază strigînd Glorie vouă fraților de peste Milcov. Trăiască România Unită”¹⁴.

Vestea alegerii din 24 ianuarie 1859, stîrnește la Focșani entuziasmul general al maselor populare. Orașul capătă aspectul zilelor sărbătorești iar poporul... „făcînd o sărbătoare din acea zi fericită, a mers în pompă la hotarul care merge prin inima acestei întinse și frumoase țări și au aruncat cu pietre într-insul, dorind ca nici urmele lui să nu se mai cunoască”¹⁵.

Se trimite o telegramă domnitorului „Sub impresia unui simț de bucurie extraordinară, inimile rămîn unite și nu pot exprima toate cîte simțim. Orașenii focșăneni nu pot să zică decît — Să trăiască România, Să trăiască Prințul lor”¹⁶.

Cîteva zile mai tîrziu, locuitorii orașului au prilejul să-și exprime direct azeziunea lor la actul din 24 Ianuarie. La 5 februarie 1859, domnitorul Al. I. Cuza a trecut pentru prima oară prin Focșani, îndreptînd-

8 Arhivele Statului Vrancea, fond Eforia Focșani — Moldova, doc. 15/1857, fila 33, 40—43, 49.

9 *I d e m.*, fila 44.

10 Concept telegramă — M. Kogălniceanu, către Gh. Ilie (Muzeul județean de istorie Focșani, inv. 521, 522).

11 Arhivele Statului Vrancea, fond Magistrat, oraș Focșani Munteni, doc. 11/1857.

12 Adăniloae Nichita, Știri noi despre Ion Roată, Studii — Revistă de istorie nr. 1, anul XVII, 1964, Ed. Academiei, p. 50—58.

13 I. M. Dumitrescu, Însemnări despre orașul Focșani, 1931, p. 29.

14 Acte și Documente, vol. III, p. 363.

15 *I d e m.*

16 *I b i d e m.*

du-se spre București, făcându-i-se una dintre cele mai entuziaste primiri¹⁷.

În conformitate cu prevederile Congresului și Convenției de la Paris, prin Decret domnesc, ia ființă la Focșani, la 15 mai 1859, în casele lui Scarlat Bontaș¹⁸, Comisia Centrală, avându-l ca președinte pe Nicolae Golescu și ca membri, printre alții, personalități de seamă ale timpului M. Kogălniceanu, Nicolae Suțu, Grigore Alexandrescu, D. Dăscălescu. Cei 16 membri ai Comisiei Centrale, care după un an își va muta reședința în casele lui D. Dăscălescu¹⁹, beneficiind de una dintre cele mai înzestrate tipografii, avea sarcina de a elabora o legislație unică, de a pregăti unirea administrativă și legislativă a Principatelor.

Cele peste 60 de proiecte elaborate de Comisia Centrală erau menite să contribuie la dezvoltarea economică, la propășirea țării, la înscrierea României pe făgașul dezvoltării capitaliste. Semnificativă rămîne în acest sens activitatea economistului N. Suțu, autorul și coautorul unor proiecte de înființare a unei curți de conturi, a unor stabilimente industriale, de căi ferate etc.

Comisia Centrală, terminându-și rolul, în urma actului din 24 ianuarie 1862, este desființată prin lege în februarie același an²⁰.

Încă din 1859, se începe elaborarea proiectului de unificare a orașului Focșani, se iau măsuri pentru desființarea graniței²¹. Proiectul este aplicat odată cu decretul de unificare emis de Al. I. Cuza, la 10 iulie 1862, în care se stipula „Ambele părți ale orașului Focșani, de dincolo și de dincoace de Milcov vor forma în viitor un singur oraș care va fi reședința județului Putna“²². Concomitent, se recomandă ca lucrările de unificare „să fie conduse de adevăratul spirit al Unirii, să se înțeleagă bine că toți membrii (comisiei n.n.) sînt chemați spre a lucra pentru binele și înflorirea orașului întreg“, „că nu mai există Focșani Munteni și Focșani Moldova, că nu mai există decît o singură casă“²³. Are loc prima ședință comună a celor două municipalități în care se stabilesc măsurile ce trebuiau luate pentru aplicarea decretului domnesc²⁴.

Decretul este primit de locuitorii orașului cu un entuziasm greu de exprimat în cuvinte. Prefectul Robescu telegrafia Ministerului de interne că „Entuziasmul focșănenilor pentru definitivă unire a aceluși oraș este la culme“²⁵.

17 Arhivele Statului Vrancea, Fond Eforia Focșani — Moldova ds. 9/1859, fila 3 — I. M. Dumitrescu. Însemnări despre orașul Focșani, 1931, p. 30—31

18 I. Romanoaie, Date focșănene asupra hotarului Unirii Milcovia, an II, vol. I — 1931, p. 169.

19 Arhivele Statului București, M.A.I. — 315, Ds. 252/1862, f. 238.

20 *I d e m*, f. 2.

21 *I d e m*, M.S.M., Fond Ministerul de Interne, dosar 88, pachet 128.

22 Arhivele Statului Focșani, Fond Magistrat. ds. 4/1862, f. 134.

23 *I d e m*, fila 99.

24 *I b i d e m*, fila 107—108.

25 Arhivele Statului București, Ministerul de Interne ds. 259/1862.

Desfășurarea evenimentelor din epoca Unirii la Focșani, între anii 1856—1866, a conturat personalitatea unor localnici, care, prin activitatea lor consecvent unionistă, s-au situat în fruntea maselor populare. În rîndul acestora trebuie menționat în primul rînd „poetul răzeșilor“, cum îl numea Al. Russo, Dumitru Dăscălescu.

Poet și militant pentru Unire, Dumitru Dăscălescu (1827—1863) și-a închinat întreaga sa viață luptei pentru unire, făcînd din poezie o armă de luptă, de propagare a ideii unității naționale în conștiința maselor „Jertfesc totul... tot afară de Unirea țării mele²⁶, „Astăzi însă prin cîntare / Vă îndemn să vă uniți / Tot cîntînd fără-ncetare / Dragi români, să fim uniți!“²⁷.

Concomitent, D. Dăscălescu a fost prezent în miezul evenimentelor din întreaga perioadă 1856—1863, fiind deputat în Adunarea ad-hoc, administrator unionist al județului Putna, membru al Comitetului unionist focșănean, membru al Comisiei Centrale, numele lui întilnindu-se în mai toate documentele vremii.

Aceeași atitudine o are și Gh. Apostoleanu, primul profesor de economie politică al Universității din Iași, dr. în drept la Berlin, membru al Comitetului Central al Unirii din Iași, al Comitetului unionist din Focșani, al Comisiei Centrale, calitate în care participă la elaborarea viitoarelor legi juridice ale țării.

Unirea din 1859 și înfăptuirea, în anii următori, a unor reforme structurale, cerute de modernizarea statului român — care au contribuit eficient la întărirea capacității politice, economice și militare a țării — au constituit premisele importante pentru obținerea independenței depline, pentru desăvîrșirea unității naționale.

Avînd o evoluție sincronizată cu aceea a țării, orașul Focșani, vrîncenii în general, nu și-au dezmințit crezul lor patriotic, aducîndu-și o contribuție majoră la cucerirea independenței naționale, la apărarea ființei noastre naționale în greaua încercare prin care a trecut România în vara fierbinte a anului 1917²⁸.

România a participat la primul război mondial într-un război al ei, alături de cei ce îi recunoșteau drepturile sale istorice, pentru cauza sa dreaptă — reunirea într-un stat puternic și independent a tuturor românilor. În lupta pentru apărarea pămîntului patriei împotriva ocupanților germani din timpul primului război mondial, pentru salvarea unității și integrității teritoriale, oștile române, masele populare din întreaga țară, cu precădere vrîncenii, au înscris, la Mărășești, Mărăști, Oituz, Muncelu, Soveja și în multe alte locuri, pagini nepieritoare de eroism și abnegație, de spirit de jertfă și patriotism fierbinte.

Imperativul istoric al înmănușierii tuturor românilor într-un singur stat național unitar și independent, rod al luptei maselor largi

26 D. Dăscălescu — Zorile — Iași, 1854, „Epistolă“.

27 D. Dăscălescu — Scrieri din țară țîntărească. Poezia nouă, Iași, 1856.

28 Vezi Studiile din prezentul volum referitoare la aceste evenimente.

29 Mircea Mușat, Ion Ardeleanu. Viața politică în România 1918—1921, Ediția a II-a, Editura politică, București, 1976.

populare, a muncitorimii, țărănimii, intelectualității, a cercurilor înaintate ale burgheziei, operă a întregului popor s-a realizat în memoria din 1918, pe baza principiului dreptului popoarelor la autodeterminare, în urma prăbușirii imperiului țarist și a celui habsburgic²⁹.

Focșănenii, urmașii celor care și-au înscris numele în luptă pentru realizarea primului pas al unității naționale — 24 Ianuarie 1859 — au fost alături de frații lor de peste munți, în lupta pentru unirea Transilvaniei cu patria mamă.

În 1893, 18 elevi ai Liceului „Unirea“, din clasa a VII-a, salută cu bucurie printr-o telegramă sosirea la București a neobositului luptător român, dr. I. Rațiu³⁰.

Cu același prilej, au loc manifestații de simpatie pentru românii subjugăți și pentru conducătorii lor sosiți în capitala României, la Odobești și Focșani³¹.

La 13 mai 1893 s-a deschis acțiunea judiciară împotriva întregului comitet al Parlamentului național român de către oficialitățile habsburgice. În întreaga țară au loc mișcări de sprijinire care capătă, în perioada iunie—iulie, mari proporții. Asemenea manifestări au loc la București, Iași, Ploiești, Galați, Brăila, Craiova, Bîrlad și Focșani³².

Manifestări de solidaritate cu memorandiștii au loc și în anii următori. La 19 aprilie 1894 se țin peste 23 de mitinguri în diferite orașe ale țării printre care și Focșani³³.

În ziua de 31 ianuarie 1915, la Biblioteca publică din Focșani, și la 11 februarie 1915, în cadrul Casei de citire „Cetatea Crăcluna“ din Odobești, Ion Gh. Profiriu susține conferința „Cu cine?“, publicată în același an în editura Casei, în care se afirmă ideea unirii tuturor românilor, după ce face o analiză a celor două alternative de alianță ale României — cu Antanta sau cu Puterile Centrale³⁴.

Începînd cu numerele 1 și 6 din 27 ianuarie 1919 ale ziarului „Craiu nou“, care apărea la Focșani, I. Rădulescu-Rîmnicean își publica articolul „Unirea de ieri și de azi“, articol în care făcea o istorie a luptei românilor pentru Unire pînă la 1 decembrie 1918 inclusiv³⁵.

Tot în 1919, dar în nr. 15 al ziarului focșănean „Curierul Putnei“, Sofronie Roșca publica articolul „Un prețios monument istoric de la Mihai Viteazul în Ardeal“ în care evocarea personalității și luptei lui Mihai Viteazul pentru unirea țărilor române era simbolică și exprima adevăratul act din 1 Decembrie 1918³⁶.

30 Colectiv, *Unirea Transilvaniei cu România*, 1 Decembrie 1918, Ediția a II-a București, 1972, p. 314.

31 *Idem*, p. 215.

32 Șt. Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Cluj, 1968, p. 171.

33 V. Netea. *Istoria Memorandului*. București, 1874, p. 360—361.

34 Contribuții bibliografice privind Unirea Transilvaniei cu România, Institutul de Studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. — Biblioteca Centrală Universitară, București, 1969, p. 63.

35 *Idem*, p. 546.

36 *Idem*, p. 547.

Sînt doar cîteva mărturii, dar cu o profundă semnificație pentru starea de spirit a maselor populare focșănene, pentru persistența, năzuința și hotărîrea lor de a trăi într-o Românie liberă, unită și independentă.

**LA LUTTE DES HABITANTS DE VRANCEA
POUR L'UNITÉ NAȚIONALE FOCȘANI — VILLE DE L'UNION**

R é s u m é

Le travail souligne quelques événements rattachés à la contribution des habitants de Vrancea à la lutte pour la réalisation de l'Union des Principautés — Ajoutées à la situation de ville-frontière, les dates argumentat la justesse de la dénomination de Focșani, de Ville de l'Union,, accordie par l'histoire à la ville située sur la Milcov.